

ברמת הכיתה | יצירת אקלים כיתתי חיובי, המשפר דיאלוג

א. ניהול כיתה

רקע

כאשר עוסקים בניהול כיתה, דנים על פי רוב בהיבטים הברורים, כגון טיפול בבעיות משמעת וארגון הסביבה הלימודית, אבל ישנם היבטים רבים נוספים: תוכנית הלימודים, שיטות ההוראה, רמת המוטיבציה ופיתוח הכיתה כקהילה לומדת. למעשה, ארגון נכון של הכיתה הוא צעד חיוני המבטיח סביבה לימודית מוצלחת. (עלון הכלה למעשה, מס' 9, ניווט כיתה).

1. שלבים בהובלת ניהול כיתה אפקטיבי

ניהול כיתה היא אומנות. למורים שונים יש סגנונות ניהול מגוונים מאוד, ולכן אין דרך אחת נכונה לנהל את הכיתה.

איך עושים זאת?

דגשים והנחיות	שלבים בתהליך ההדרכה
<p>נתבונן פנימה, כל אחד אל צורת הניהול שלו בכיתה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • האם אני מודע לסגנון הניהול שלי? • האם אני מרוצה מהסגנון? • מה נכון עבורי? • מה הייתי רוצה לשנות? 	<p>בירור ראשוני</p>
<p>מורים המקפידים על ההתנהגויות הבאות, חווים פחות בעיות משמעת בכיתה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • מארגנים היטב את השיעורים. • מסבירים באופן בהיר. • שומרים על קצב מאורגן. • יוצרים גיוון ועניין, מעוררים התלהבות ואתגר אינטלקטואלי. • מקפידים על יציאה בזמן להפסקות. • מפעילים את התלמידים. • יוצרים בכיתה אווירה למידה חיובית. • מקפידים על כללים ברורים בכיתה: מה מותר ומה אסור. 	<p>גורמים מקדמים ניהול כיתה אפקטיבי</p>

גורמים המעכבים ניהול כיתה אפקטיבי	גורמים דידקטיים:
<ul style="list-style-type: none"> • תלמידים מתקשים להבין את החומר הנלמד עקב הסבר לקוי או רמת הוראה שאינה מותאמת לכיתה. • רוב תלמידי הכיתה חשים שהנושאים נדושים, אינם רלוונטיים או שהלימוד ברמה נמוכה. • חוסר גיוון באסטרטגיות ובאמצעים מתודיים. 	גורמים חברתיים:
<ul style="list-style-type: none"> • בעיות בדינמיקה הקבוצתית: מאבק על מנהיגות בכיתה, תופעות התעללות או דחייה. • גורמים חברתיים התפתחותיים: חוסר שקט הקשור לגיל. • גורמים סביבתיים: אסון או אירוע המשפיע על מצב הרוח לטוב או לרע. 	

מה המורים יכולים לעשות כדי להוביל תהליכי ניהול כיתה אפקטיביים? שלושה צירים להתערבות בנושא ניהול כיתה:

א. ציר המשמעת

עלינו לעודד את המורה לבחון את ניהול הכיתה דרך שאילת שאלות:

- באיזו מידה ישנה הגדרה ברורה של ציפיות מהתלמידים והעברה נכונה של ציפיות אלה לתלמידים?
- האם קיים ניסוח כתוב של כללים קונקרטיים הכוללים תיאור מדויק של ההתנהגות הרצויה?
- באיזו מידה המורה מעודדת התנהגויות נאותות?
- האם תכנן המורה תגובות למקרים של הפרה של הכללים הכיתתיים?

ב. ציר ההתאמות בדרכי ההוראה-למידה

תלמידים רבים המפגינים התנהגויות לא נאותות, מגלים קשיים לימודיים, וההתנהגות הלא נאותה היא ניסיון להימנע מהתמודדות עם הקושי.

בשלב הזה נסייע למורה לאבחן באיזו מידה ניתן מענה מותאם לשונות בכיתה:

- באיזו מידה קיים גיוון בשיטות ההוראה?
- באיזו מידה קיימת בהירות בדרישות הלימודיות?
- האם נעשה שימוש באמצעי המחשה? בלמידה חווייתית?
- צורת הישיבה: האם מבנה השיעור מותאם לצורת הישיבה של הילדים ולנדרש מהם בשיעור?

ג. ציר הקשר עם התלמידים / פסיכו-פדגוגיה:

מטרתו של בית הספר, כארגון מקדם דיאלוג, היא לקדם מנגנונים בית ספריים אשר יאפשרו מפגשים אישיים ודיאלוגים מסוגים שונים בתוך בית הספר ובזמן פעילותו. זאת מתוך אמונה כי מפגשים מסוג זה, הנעשים בצורה מקצועית, מובנית ומודעת, מובילים לצמיחת הפרט במעגלים השונים של התפקוד הבית ספרי (בראשי-אייזן, לוטנר-טמיר, עוז ושדמי, 2008).

2. הבניית המנגנונים הבית ספריים:

1. מנגנונים לעידוד מפגשים אישיים - **בזמנים** (חלק ממערכת השעות הבית ספרית), **במקומות** ("אזורי מפגש" פרטיים ושקטים) ו**בהגדרות תפקידים** (הגדרת תפקיד המחנך בשיחות האישיות ותפקידים של המורים המקצועיים).

2. מנגנונים המקדמים את **איכות המפגשים**:

- התמקצעות כישורי המורים - הכשרה מקצועית בתוך מסגרת בית הספר.
- התמקצעות כישורי המערכת הבית ספרית כולה דרך למידה ארגונית (מפגשי צוותים, מפגשי הנהלה, ניתוחי מקרים, שיחות חתך עם תלמידים, מפגשי למידה כלל בית ספריים).

3. **מנגנוני משוב**. להלן מספר מדדים בית ספריים אפשריים:

מדדים כמותיים:

- ממוצע המפגשים האישיים שכל ילד זכה להם במהלך התקופה/שנת הלימודים.
- ממוצע המפגשים האישיים שקיימו המורים.
- ממוצע מפגשי המחנכים שהתקיימו במהלך התקופה.
- בחינת השפעתן של השיחות האישיות על מדדים שונים בחיי התלמיד בתקופה נתונה.

מדדים איכותיים:

- תפיסת התלמידים את השיחות האישיות עם המורים לפני התחלת הפעלת השיחות ולאחר תום התקופה. כלים אפשריים: קבוצות מיקוד, שאלוני עמדות פתוחים.
- תפיסת המורים את תפקידם בניהול השיחות האישיות, לפני הפעלת השיחות ואחריהן.
- שאלונים אנונימיים לכלל התלמידים והמורים בנושא השיחות האישיות ושביעות הרצון מהן.
- מדדי אקלים ארגוני בית ספרי.